Київський національний університет театру, кіно і телебачення
імені І. К. Карпенка-Карого

Факультет театрального мистецтва

Кафедра **Мистецтва театру ляльок**
(назва кафедри)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-педагогічної та
навчальної роботи
_____ Інга Чхатарашвілі-Петраш
« 08 » 09 2025 рік

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СЕМІНАР З ІСТОРІЇ СУЧАСНОГО ТЕАТРУ ЛЯЛЬОК
(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти — Другий (магістерський)
спеціальність — В 6 Перформативні мистецтва
(шифр і назва спеціальності)
спеціалізація — В 6. 01 Сценічне мистецтво
(шифр і назва спеціальності)
освітня програма — Мистецтво театру ляльок
(назва освітньої програми)

Київ – 2025

Розробник:
Іванова-Гололобова Дар'я, кандидат мистецтвознавства, старший викладач кафедри мистецтва театру ляльок

Викладач:
Іванова-Гололобова Дар'я, кандидат мистецтвознавства, старший викладач кафедри мистецтва театру ляльок

РПНД розглянуто і затверджено на засіданні кафедри мистецтва театру ляльок
Протокол від 05.09.2025 № 12

Завідувач кафедри _____ Тетяна СІЛЬЧЕНКО
(підпис)

РПНД погоджено з гарантом освітньо-професійної програми «Мистецтво театру ляльок»
Доцент, народний артист України _____ Леонід ПОПОВ
05.09.2025 № 12
(підпис)

Пролонговано:
на 20__/20___н.р..
Завідувач кафедри _____(_____). протокол від ___.___.20__ №___
(підпис) (ІП)
на 20__/20___н.р..
Завідувач кафедри _____(_____). протокол від ___.___.20__ №___
(підпис) (ІП)
на 20__/20___н.р..
Завідувач кафедри _____(_____). протокол від ___.___.20__ №___
(підпис) (ІП)
на 20__/20___н.р..
Завідувач кафедри _____(_____). протокол від ___.___.20__ №___
(підпис) (ІП)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Форма навчання
	денна
Характеристика навчальної дисципліни	*Обов'язкова*
Курс	1
Семестр	1
Кількість кредитів	3
Загальний обсяг годин	90
Розподіл годин за видами аудиторних занять та самостійної роботи	Лекційні
	14
	Семінарські
	10
	Самостійна робота
	66
Вид підсумкового контролю	*екзамен*

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою розвинути в здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти здатність самостійно аналізувати, зіставляти й критично оцінювати творчі практики провідних лялькарів, театрів, фестивалів і фахових інституцій світу, розглядати сучасний театр ляльок як поле взаємопов'язаних мистецьких, інституційних і технологічних процесів та інтегрувати результати такого аналізу у власну творчу, педагогічну і науково-дослідницьку діяльність.

Дисципліна вибудувана як дослідницький семінар: здобувач працює не з переказом історії театру ляльок, а з першоджерелами – відеозаписами вистав, фаховою періодикою, фестивальними каталогами, архівами й офіційними ресурсами міжнародних інституцій, - опановуючи інструментарій компаративного, інституційного та методологічного аналізу і доводячи власну позицію в професійній дискусії.

Завдання:

1. систематизувати напрями розвитку сучасного театру ляльок в Україні та світі й обґрунтувати критерії їх періодизації;
2. опанувати інструментарій мистецтвознавчого, компаративного та інституційного аналізу лялькової вистави й застосовувати його до самостійно дібраного матеріалу;
3. реконструювати авторські виконавські системи провідних лялькарів, виокремлюючи техніку, драматургічний прийом і межі його застосування;
4. критично оцінювати режисерські концепції, художні рішення, роботу з матеріалом і засоби виразності сучасної вистави театру ляльок;
5. інтерпретувати трансформацію традиційних форм театру ляльок і появу гібридних, міждисциплінарних та мультимедійних практик;
6. аналізувати фестивальну й репертуарну політику як механізм формування естетики поля та оцінювати її вплив на художні рішення театрів;
7. оцінювати ресурс міжнародних фахових інституцій (UNIMA, Міжнародний лялькoвий полюс імені Жака Фелікса, національні форуми) для власної професійної траєкторії та для проєктів кафедри;

8. розбирати методологію наукових праць з лялькового театрознавства й визначати межі перенесення чужого дослідницького інструментарію на український матеріал;

9. проєктувати, здійснювати й публічно захищати власне дослідження явища сучасного театру ляльок із коректно оформленою джерельною базою;

10. аргументувати фахову позицію в дискусії, опонувати колегам і співвідносити світовий досвід з українською лялковою традицією.

Згідно з вимогами навчальної дисципліни «Семінар з історії сучасного театру ляльок» студент повинен **знати:**

− творчий доробок провідних діячів лялькової сцени Європи і світу;
− історію та хронологію розвитку наймасштабніших фестивалів театру ляльок;
− тенденції розвитку драматургічних пошуків сучасних лялькарів;
− актуальні активності та проєкти Міжнародної спілки діячів театру ляльок UNIMA;
−тренди розвитку сучасних сценічних практик лялькарів.

По завершенні навчальної дисципліни «Семінар з історії сучасного театру ляльок» студент повинен **вміти:**

− орієнтуватися в стилях, напрямках та естетиках сценічної практики сучасних лялькарів;
− аналізувати репертуарну політику провідних театрів ляльок і театральних компаній;
− самостійно шукати актуальну інформацію про діяльність провідних театральних діячів лялькової сцени;
− проводити порівняльний аналіз творчої практики різних театральних компаній і театрів ляльок Європи і світу;
− самостійно використовувати одержані та відпрацьовані практичні знання і навички для подальшої організаційної роботи, комунікації з фестивалями театрів ляльок та театральних інституцій.

Важливою передумовою РПНД «Семінар з історії сучасного театру ляльок» є наявність базових знань про стилі, напрями та естетичні тенденції театрального мистецтва, розуміння специфіки театру ляльок як виду перформативного мистецтва, а також здатність до порівняльного аналізу мистецьких явищ.

Очікувані результати навчання (ПРН) за дисципліною:

ПР01. Визначати взаємозв’язок цінностей громадянського суспільства із засадами розвитку сфери культури й мистецтва в Україні.

ПР09. Оперувати специфічною системою виражальних засобів (пластично-зображальними, звуковими, акторсько-виконавськими, композиційно-просторовими, сценарно-драматургічними, режисерсько-постановчими) у самостійному створенні та виробництві сценічного твору.

ПР11. Знати історію світового й українського театру ляльок у межах різних історичних (культурних) епох.

ПР12. Знати основні етапи історії та теорії художньої творчості, естетично-художні напрямки ХХ–початку ХХІ століть в галузі перформативного мистецтва.

ПР13. Вміти оцінювати досягнення розвитку сучасної драматургії театру ляльок в історичному контексті, здійснювати аргументований аналіз творів мистецтва театру ляльок.

ПР14. Вміти орієнтуватися у напрямках та концепціях сучасного художнього життя, у розвитку перформативного мистецтва, осмислювати тенденції сучасних культурно-мистецьких процесів.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Розподіл годин між видами робіт			
		денна форма		
	усього	у тому числі		
		лекції	семінари	сам. робота
1	2	3	4	8
1 курс / 1 семестр				
Тема 1. Сучасні виміри та інтерпретації використання вивідної ляльки у творчості Невілла Трантера (Австралія, Нідерланди).	5	1		4
Тема 2. Гібридна лялька як головний засіб виразності лялькаря Дуди Пайви (Бразилія, Нідерланди).	7	1	2	4
Тема 3. Політичний театр Аріеля Дорона (Ізраїль).	5	1		4
Тема 4. Йяель Рассулі і її авторське трактування тотального театру (Ізраїль).	5	1		4
Тема 5. Театр “Геліос” (м. Гамм, Німеччина) - театр вільних пошуків роботи з фактурою.	5	1		4
Тема 6. Німецький форум театру ляльок та лялькового мистецтва“ФІДЕНА” (Бохум, Німеччина).	7	1	2	4
Тема 7. Міжнародний інститут маріонеток у Шарлевіль-Мезьєрі, Франція - центр розвитку вищої мистецької освіти лялькарів.	5	1		4
Тема 8. Творча діяльність Фабриціо Монтеккі - новий рівень розвитку театру тіней.	5	1		4
Тема 9. Прикладний театр і лялькотерапія як напрямок його розвитку.	5	1		4
Тема 10. Фестиваль WONDER (Данія) як один з наймасштабніших фестивалів театрів ляльок Європи.	7	1		6
Тема 11. Провідні спеціалізовані фахові видання, присвячені мистецтву театру ляльок.	9	1	2	6
Тема 12. Профільні комісії Міжнародній спілці діячів театру ляльок UNIMA.	7	1		6
Тема 13. Театрознавча робота сучасних польських дослідників театрів ляльок.	9	1	2	6
Тема 14. Семінар з проблем сучасного розвитку театру ляльок.	9	1	2	6
Разом	**90**	**14**	**10**	**66**

4. Програма навчальної дисципліни

1 семестр

Тема 1. Сучасні виміри та інтерпретації використання вивідної ляльки у творчості Невілла Трантера (Австралія, Нідерланди).

Стислий зміст**:** вплив сценічного досвіду роботи з традиційними рукавичковими ляльками з народної англійської комедії про Панча і Джуді. Досвід роботи Невілла Трантера на з лялькою на естраді та у кабаре. Створення власного авторського театру “Театр плюшевих ляльок”. Визначення репертуарної політики театру як такої, що орієнтована на вечірній репертуар. визначення цільової аудиторії театру – дорослий глядач. Формування авторського стилю роботи з вивідною лялькою. Відпрацювання організаційних засад моновистав та мультиперсонажність постановок. Педагогічний мистецький досвід Невілла Трантера.

Основні поняття/ключові слова: виконавська майстерність, моновистава, вивідна лялька, доросла аудиторія, кабаре, класична драматургія

Рекомендована література: основна - 17, 23; додаткова - 24; інформаційні ресурси - 11.

Тема 2. Гібридна лялька як головний засіб виразності лялькаря Дуди Пайви (Бразилія, Нідерланди).

Стислий зміст**:** професійний бекграунд лялькаря як хореографа і танцівника. Перші спроби роботи з лялькою на досвіді співпраці з нідерландськими театральними компаніями. Стажування і навчання у майстра Невілла Трантера. Пошук авторського стилю. Відкриття власного режисерського прийому – синтетичне поєднання тіла і вивідної ляльки. Авторський підхід до створення драматургічних текстів-рефлексій. Педагогічний мистецький досвід Дуди Пайви.

Основні поняття/ключові слова: Object Score, гібридна лялька, хореографія, вивідна лялька, моновистава, тілесність

Рекомендована література: основна - 15, 22; додаткова - 6, 16, 20; інформаційні ресурси - 5.

Тема 3. Політичний театр Аріеля Дорона (Ізраїль).

Стислий зміст**:** досвід роботи лялькаря на ізраїльському телебаченні. Перші спроби самостійних постановок. Створення народного лялькового героя Ізраїлю - Панча XXI. Вимушена мистецька еміграція та пошук власного стилю в театрах ляльок Європи. Співпраця з Театром юного покоління міста Дрезден (Німеччина). Орієнтація на розвиток напрямку театру об’єкти. вистава “Пластикові герої” як маніфест сучасного політичного театру.

Основні поняття/ключові слова: виконавська майстерність, перформенс, темпоритм, моновистава, політичний театр

Рекомендована література: основна - 1, 9; додаткова - 4, 21; інформаційні ресурси - 2.

Тема 4. Йяель Рассулі і її авторське трактування тотального театру (Ізраїль).

Стислий зміст**:** попередня музична і вокальна кар'єра лялькарки як орієнтири розвитку власного авторського стилю у режисурі та акторській техніці. Мультижанровість та мультивиразність як провідні засади театру мисткині. Приклади використання театру об'єкта, паперового театру, театру вивідної ляльки, тіньового театру і маски у виставах Йяель Рассулі. Вистава «Дім біля озера» як приклад роботи з історичною пам'яттю та темою вшанування жертв Голокосту у театрі ляльок. Театр «незручних тем»: фемінізм, аб'юз, експлуатація.

Основні поняття/ключові слова: виконавська майстерність, вивідна лялька, музична вистава, біографічний театр

Рекомендована література: основна - 7, 19; додаткова - 3, 17; інформаційні ресурси - 19, 21.

Тема 5. Театр "Геліос" (м. Гамм, Німеччина) - театр вільних пошуків роботи з фактурою.

Стислий зміст**:** творчий дует Барбари Кьолінг та Міхаеля Лурзе, професійна освіта лялькарів у Коледжі фігуративного театру міста Бохум. Пошуки авторського театру. Заснування театру «Геліос» у Кельні та переїзд до Гамму. Перші експерименти з театром об'єктуа. Приклади сценічного осмислення тем інклюзії. Робота з фактурою – вистави «Вода» та «Земля» Започаткування фестивалю «Яскраве пробудження», аналіз репертуарної політики фестивалю.

Основні поняття/ключові слова: виконавська майстерність, театр об'єкта, театр матеріалів, режисура, авторський театр

Рекомендована література: основна - 1, 8; додаткова - 9; інформаційні ресурси - 8, 9.

Тема 6. Німецький форум театру ляльок та лялькового мистецтва"ФІДЕНА" (Бохум, Німеччина).

Стислий зміст**:** театрознавча та організаційна спадщина Фріца Вортельмана. Введення професійного терміну «фігуративний театр», причини, передумови, наслідки. Заснування першого фестивалю театру ляльок для дорослих. Заснування Коледжі фігуративного театру. Створення форуму форум театру ляльок та лялькового мистецтва. Аналіз досягнень найстарішого фестивалю професійних театрів ляльок Німеччини – Фідена. Досвід створення першого музею театру ляльок із доповненою віртуальною реальністю «Ляльки 4:0».

Основні поняття/ключові слова: фестиваль, дослідження, театральні студії, театральний семінар

Рекомендована література: основна - 3; додаткова - 12; інформаційні ресурси - 4, 7.

Тема 7. Міжнародний інститут маріонеток у Шарлевіль-Мезьєрі, Франція - центр розвитку вищої мистецької освіти лялькарів.

Стислий зміст: творча та організаційна спадщина Жака Фелікса. Перший фестиваль театрів ляльок у Шарлевіль-Мезьєрі, співпраця з муніципалітетом міста. Творчий тандем Жака Фелікса і Маргарети Нікулеску. Заснування Вищої школи мистецтва театру ляльок (ECNAM). Особливості навчального та творчого процесів у закладі освіти.

Основні поняття/ключові слова: фестиваль, різновид ляльки, маріонетка, форми театру, лялькарська школа, UNIMA

Рекомендована література: основна - 10, 16; додаткова - 8; інформаційні ресурси - 12, 13.

Тема 8. Творча діяльність Фабриціо Монтеккі – новий рівень розвитку театру тіней.

Стислий зміст: тіньова лялька як предмет аналізу майстра. Рефлексія досвіду східного театру тіней на європейській сцені. Перші кроки самостійної постановницької роботи у театрів «Джокко Вітта». Педагогічний мистецький досвід Фабриціо Монтеккі з Вищою школою мистецтва театру ляльок (ECNAM, Франція).

Основні поняття/ключові слова: театр тіней, театр для юнацтва, тіньовий екран, сценографія

Рекомендована література: основна - 13, 14; додаткова - 18, 19; інформаційні ресурси - 18.

Тема 9. Прикладний театр і лялькотерапія як напрямок його розвитку.

Стислий зміст: етимологія термінів. Цілі і задачі профільної комісії з питань освіти, розвитку та лялькотерапії при Міжнародній спілці діячів театру ляльок UNIMA. Театрознавча спадщина Каріед Астел (Англія, Швеція). Проєкт «Диплом лялькотерапії» Андреї Марковіц та Поло Фернандеса (Чилі, Іспанія). Тематичні фестивалі, присвячені лялькотерапії. Міжнародний проєкт «Зламана лялька».

Основні поняття/ключові слова: травма, терапія, прикладний театр, цільові групи, матеріали, методика

Рекомендована література: основна - 4, 20; додаткова - 1, 10, 11, 15, 22; інформаційні ресурси - 3, 14.

Тема 10. Фестиваль WONDER (Данія) як один з наймасштабніших фестивалів театрів ляльок Європи.

Стислий зміст: історія створення фестивалю (м. Сількеборг, Данія). Творчий тандем ініціаторів фестиалю - лялькарів Улли та Пола Сонсберг. Ідейно-естетична платформа фестивалю. Структура фестивалю та напрямки діяльності. аналіз репертуарної афіші фестивалю останніх театральних сезонів.

Основні поняття/ключові слова: фестиваль, шоукейс, форми театру

Рекомендована література: основна - 12; додаткова - 13; інформаційні ресурси - 6.

Тема 11. Провідні спеціалізовані фахові видання, присвячені мистецтву театру

ляльок.

Стислий зміст: аналіз видань «Маніп» (Франція), «Театр лялек» (Польща), «Дабл» (Німеччина), журналу Національного центру діячів театру ляльок США. Знайомство з історією створення журналів та чільними командами видавців, редакторів. Аналіз текстів першоджерел.

Основні поняття/ключові слова: UNIMAGAZINE, MANIP, DOUBLE, ANDERES THEATER, TEATER LALEK

Рекомендована література: основна - 16; інформаційні ресурси - 4, 10, 13, 15, 16, 17.

Тема 12. Профільні комісії Міжнародній спілці діячів театру ляльок UNIMA.

Стислий зміст: хронологія та історія створення комісій. Місії та візії кожного зі структурних підрозділів організації. Склад чільного керівництва. Аналіз проєктів, ініціатив станніх театральних сезонів.

Основні поняття/ключові слова: UNIMA, цілі і завдання, таксономія, команда, громадська організація, мистецька діяльність

Рекомендована література: основна - 11; інформаційні ресурси - 15, 20.

Тема 13. Театрознавча робота сучасних польських дослідників театрів ляльок.

Стислий зміст: аналіз критичних оглядів, театрознавчих розвідок та монографій Марека Вашкеля, Галини Вашкель, Каміля Копані, Маржени Вишневської, Кароля Стружинського, Марти Рау.

Основні поняття/ключові слова: TEATER LALEK, анімант, бебі театр, театр, фактура

Рекомендована література: основна - 2, 18, 21; додаткова - 5, 14, 23, 25, 26, 27; інформаційні ресурси - 17.

Тема 14. Семінар з проблем сучасного розвитку театру ляльок.

Стислий зміст: студенти готують доповіді, презентації, в яких досліджують історію розвитку та становлення окремого театру ляльок/театральної компанії або окремого лялькаря/лялькарки. У доповіді розкривають особливості художніх та організаційних засад, специфіку роботи з лялькою та засобами виразності театру ляльок.

Основні поняття/ключові слова: проєкт, дослідження, лялька, режисера, сценографія

Рекомендована література: основна - 5, 6, 7; додаткова - 2, 7, 22; інформаційні ресурси - 1, 16.

Семінарське заняття	Завдання	Форма подання	Кількість балів
Семінар 1 (тема 2). Вивідна лялька: школа Невілла Трантера і метод Дуди Пайви	Дібрати дві вистави – одну Невілла Трантера і одну Дуди Пайви (матеріал, відмінний від використаного в самостійній роботі) – і побудувати порівняльну аналітичну сітку виконавських систем за параметрами: конструкція і тип ляльки; точка і спосіб	Порівняльна аналітична таблиця усна доповідь 10 хв	6

	контакту виконавця з лялькою; статус видимого актора (оператор / партнер / персонаж); функція тілесності в драматургії; жанрова конвенція та адресат. Сформулювати й аргументувати тезу про те, що Дуда Пайва успадкував від школи Трантера, а що свідомо заперечив. Дібрати 2–3 відеофрагменти (до 2 хв кожен) як доказову базу.		
Семінар 2 (тема 6). Фестивальна політика ФІДЕНА і репертуарна лінія театру «Геліос»	За архівом і каталогом форуму ФІДЕНА реконструювати програму одного фестивального року (не раніше 2019 р.): склад учасників, географія, тематичні акценти, супровідна програма. Зіставити реконструйовану програму з репертуарною лінією театру «Геліос» і визначити, які естетичні пріоритети форум підтримує, а які лишаються на периферії відбору. Сформулювати гіпотезу про зворотний вплив фестивального відбору на художні рішення театрів-учасників і назвати спосіб її перевірки.	Аналітична довідка з переліком опрацьованих джерел; виступ 7–10 хв;	6
Семінар 3 (тема 11). Фахова періодика театру ляльок: робота з першоджерелом	Опрацювати один номер профільного видання (Double, Anderes Theater, Manip, Teatr Lalek, Puppetry International, UNIMA Magazine) – відмінного від описаних у самостійній роботі за темою 11 – і реконструювати редакційну оптику: тематичні пріоритети, співвідношення жанрів публікацій (рецензія, інтерв’ю, аналітика, хроніка), географія матеріалів, спосіб аргументації критика. Підготувати анотований огляд трьох публікацій номера з фіксацією методу автора кожної та власною контроверзою щонайменше до однієї з тез.	Анотований огляд- виступ 7 хв; участь у порівняльній дискусії «оптики видань»	6
Семінар 4 (тема 13). Польська школа лялькового театрознавства: методологічний розбір	Обрати одну працю з доробку Марека Вашкеля, Галини Вашкель, Маржени Вишневської, Каміля Копані, Кароля Стружинського або Марти Рау і виокремити її методологічний каркас: об’єкт і предмет, джерельна база, принцип періодизації, критерії оцінки вистави, ставлення до теоретичних моделей. Визначити, що з цього інструментарію придатне для дослідження українського театру ляльок без адаптації, що потребує адаптації і чому. Сформулювати три тези для дискусії.	Методологічний конспект -тези (виступ 7–10 хв; участь у дискусії	6

Семінар 5 (тема 14). Підсумковий семінар: захист дослідницького проєкту	Захистити власне дослідження театру ляльок, театральної компанії, фестивалю або мистецького напряму (тема узгоджується з викладачем на початку семестру і не дублює матеріал семінарів 1–4). Дослідження має містити сформульовану проблему, джерельну базу не менше 10 позицій (щонайменше 4 іншомовні), періодизацію або структурну модель явища, аналіз двох-трьох вистав, висновок про місце явища в сучасному лялькoвому процесі та коректно оформлений список джерел.	Публічний виступ 10–12 хв за підготовленою презентацією; відповіді на запитання аудиторії та призначеного опонента	6

Критерії оцінювання семінарських занять

Критерії оцінювання за формами роботи	Кількість балів
Аналітична таблиця, довідка, методологічний конспект: аналіз побудований за єдиним набором параметрів для всіх зіставлюваних об'єктів; кожне твердження підтверджене конкретним матеріалом або джерелом; сформульована теза (гіпотеза) є оригінальною і перевірюваною; названо спосіб її перевірки там, де цього вимагає завдання. Тези для дискусії (семінар 4): подано три тези; кожна є твердженням, яке можна заперечити, а не назвою теми; тези спираються на розібрану методологію і вказують на її сильне чи слабке місце. Усний виступ (доповідь; у семінарі 1 – з відеоілюстраціями): виступ укладається в регламент і має чітку структуру (теза – доказ – висновок); фахова термінологія вживається точно; відеофрагменти (семінар 1) дібрані як доказ, а не як ілюстрація загального враження, і прокоментовані. Анотований огляд і робота з джерелами: опрацьовано весь заявлений обсяг матеріалу; метод кожного автора реконструйовано, а не переказано; власна контроверза сформульована і аргументована.. Участь у дискусії та опонування: запитання опонента стосуються аргументації доповідача, а не фактичних дрібниць; репліки в дискусії розвивають обговорення; здобувач утримує власну позицію під запереченнями і коригує її за наявності контраргументу. Підсумковий захист дослідження (семінар 5): проблему сформульовано і витримано впродовж усього виступу; періодизація або структурна модель обґрунтована; висновок про місце явища в сучасному ляльковому процесі спирається на проаналізований матеріал; відповіді на запитання аудиторії й опонента по суті.	6
Аналітична таблиця, довідка, методологічний конспект: аналіз виконано, але окремі параметри пропущені або застосовані не до всіх об'єктів; теза сформульована загально; спосіб перевірки гіпотези не названий. Тези для дискусії (семінар 4): тези подано, але частина з них сформульована як тема, а не як твердження; зв'язок із розібраною методологією простежується не в кожній. Усний виступ (доповідь; у семінарі 1 – з відеоілюстраціями): структура витримана, регламент загалом дотриманий; трапляються неточності в термінології; відеофрагменти дібрані доречно, але коментар до них описовий. Анотований огляд і робота з джерелами: опрацьовано більшу частину матеріалу; метод авторів переказано, а не реконструйовано; контроверза заявлена без розгорнутої аргументації; в описах є поодинокі порушення стандарту. Участь у дискусії та опонування: запитання поставлені, але поверхові; участь у дискусії епізодична; позиція під запереченнями утримується нестійко. Підсумковий захист дослідження (семінар 5): проблема сформульована, але в ході виступу підмінюється темою; аналіз вистав переважно описовий; на частину запитань відповіді загальні.	6
Аналітична таблиця, довідка, методологічний конспект: замість аналізу подано опис об'єктів; параметри порівняння не витримані; висновок відсутній або не пов'язаний із наведеним матеріалом. Тези для дискусії (семінар 4): тези відсутні або зведені до переказу змісту розібраної праці.	6

Усний виступ (доповідь; у семінарі 1 – з відеоілюстраціями): виступ не структурований або виходить за регламент; термінологія вживається довільно; відеофрагменти не прокоментовані чи не стосуються тези. Анотований огляд і робота з джерелами: опрацьовано незначну частину матеріалу; власної позиції немає; бібліографічні описи оформлені з систематичними порушеннями стандарту. Участь у дискусії та опонування: обов'язок опонента виконано формально; у дискусії здобувач не бере участі. Підсумковий захист дослідження (семінар 5): проблема не сформульована; виступ зводиться до переказу біографічних або довідкових відомостей; на запитання здобувач відповісти не може.	
Завдання семінару не виконано або виконано формально: письмову частину (семінари 1–4) не подано чи подано поза встановленим терміном без поважної причини, здобувач не виступав і не брав участі в обговоренні, або подана робота є компіляцією джерел без авторського внеску.	6

5. Методи навчання

1. Аналітико-дослідницькі методи:
- порівняльний аналіз творчості провідних лялькарів (Невілл Трантер, Дуда Пайва, Аріель Дорон, Яель Рассулі тощо) з метою виявлення їхніх стилістичних, технічних і естетичних особливостей;
- метод case-study (випадку) – детальний розгляд окремих вистав, театрів або митців, з подальшим аналітичним обговоренням;
- контент-аналіз відеоматеріалів: перегляд і структурований аналіз записів вистав, інтерв'ю, майстер-класів;
- критичний огляд фахових джерел (статей, рецензій, монографій, фестивальних каталогів, архівів).

2. Дискусійно-комунікативні методи:
- проблемно-тематичні дискусії за матеріалами лекцій та самостійних досліджень студентів;
- метод «круглого столу» - колективне обговорення творчих феноменів (гібридна лялька, політичний театр, тотальний театр, лялькотерапія);
- дебати щодо різних підходів до маніпуляції лялькою, режисури, жанрових інновацій у сучасному ляльковому театрі.

3. Проєктно-презентаційні методи:
- індивідуальні дослідницькі проєкти про окремого митця, театр, фестиваль або напрям;
- презентації та мультимедійні доповіді, що включають аналітичні висновки, історичні довідки, візуальні матеріали;
- метод портфоліо – збір та систематизація матеріалів про один вибраний театр чи феномен (візуальні джерела, аналітика, рецензії, власні нотатки).

4. Рефлексивні методи:
- творча рефлексія після перегляду вистав або матеріалів (короткі есе, критичні нотатки, порівняльні огляди);
- метод самоаналізу – студент визначає власні інтереси в контексті сучасного лялькового мистецтва.

5. Фестивальне та архівне дослідження:
- метод аналізу репертуарних політик фестивалів (WONDER, Fidena тощо);

- опрацювання архівних ресурсів (UNIMA, міжнародні каталоги, фахові журнали);
- огляд культурних інституцій (ECHAM, Форуми, Інститути, Музеї VR).

6. Завдання для самостійної роботи та критерії оцінювання

Тема	Завдання	Форма подання	Кількість балів
1 курс / 1семестр			
Тема 1.	За двома-трьома доступними відеозаписами вистав Невілла Трантера описати авторську техніку роботи з вивідною лялькою: спосіб утримання і ведення, розподіл фокусу між актором і лялькою, техніку зміни персонажа в мультиперсонажній моновиставі. Зафіксувати три прийоми, що повторюються, і пояснити драматургічну функцію кожного.	Аналітичний огляд (2 с.) із зазначенням таймкодів проаналізованих епізодів	2
Тема 2.	На матеріалі вистав Дуди Пайви описати механіку гібридної ляльки: як розподіляються вага, імпульс і фокус між тілом виконавця і лялькою, у які моменти лялька відокремлюється від тіла і що це дає сюжету. Пояснити, як хореографічний бекграунд автора проявляється в побудові сцени.	Аналітична записка (2 с.) + схема-розкадровка одного епізоду	2
Тема 3.	Проаналізувати виставу «Пластикові герої» Аріеля Дорона як висловлювання політичного театру: який об’єкт обрано матеріалом, як він набуває значення, якими засобами утримується дистанція між іронією та прямим висловлюванням. Зіставити з одним іншим прикладом театру об’єктів на суспільну тему.	Кейс-аналіз (2 с.) з обґрунтуванням вибору другого прикладу	2
Тема 4.	На матеріалі вистави «Дім біля озера» Йяель Рассулі описати, якими сценічними засобами (паперовий театр, вокал, тінь, маска) вибудовується тема історичної пам’яті, і сформулювати, чому лялька дає змогу говорити про травматичний матеріал інакше, ніж драматичний театр.	Аналітичне есе (2 с.)	2
Тема 5.	За виставами «Вода» і «Земля» театру «Геліос» описати, як фактура матеріалу стає джерелом дії: перелічити операції з матеріалом, визначити момент, коли матеріал перетворюється на персонажа, і зафіксувати межу, за якою прийом вичерпується.	Аналітичний огляд (2 с.) + перелік операцій таблицею	2
Тема.6.	За офіційним сайтом і архівом форуму ФІДЕНА скласти довідку: рік заснування, організатор, періодичність, структура програми, супровідні освітні формати, музейний проєкт. Окремо зафіксувати, як у матеріалах форуму вживається термін «фігуративний театр» і чим він відрізняється від «театру ляльок».	Інституційна довідка (1–2 с.) з посиланнями на використані джерела	2
Тема 7.	Скласти опис моделі підготовки лялькаря в ESNAM (Шарлевіль-Мезьєр): тривалість і	Порівняльна довідка (2 с.) з висновком про	2

	структура навчання, принцип набору, роль запрошених майстрів, зв’язок школи з Інститутом маріонеток і фестивалем. Зіставити з моделлю підготовки на кафедрі мистецтва театру ляльок КНУТКіТ за двома-трьома параметрами.	переносність досвіду	
Тема 8.	На матеріалі вистав Фабриціо Монтеккі описати роботу з тіньовим екраном: типи екранів, джерела світла, принцип масштабування фігури, поєднання тіні з живим планом. Пояснити, чим європейська рефлексія східного театру тіней відрізняється від автентичної практики.	Аналітична записка (2 с.) зі схемами двох мізансцен	2
Тема 9.	За матеріалами профільної комісії UNIMA і публікаціями дослідників прикладного театру скласти огляд напрямів лялькотерапії: цільові групи, типові формати роботи, вимоги до фахівця. Окремо сформулювати власну аргументовану позицію щодо межі професійної компетенції лялькаря.	Критичний огляд (2 с.) з окремим блоком авторської позиції	2
Тема 10.	Проаналізувати афішу фестивалю WONDER за два останні сезони: кількість і географія учасників, співвідношення форм (вивідна лялька, об’єкт, тінь, матеріал, вуличні формати), вікова адресація, частка копродукцій. Подати висновок про пріоритети відбору трьома тезами.	Аналітична довідка (2 с.) з таблицею показників	2
Тема 11.	Скласти анотований опис двох профільних видань на вибір: засновник, періодичність, мова, рубрикація, доступність архіву, переважний тип матеріалів. Зіставити рубрикацію і переважний тип матеріалів обох видань і сформулювати, у чому різниця їхніх редакційних пріоритетів.	Анотований опис (1 с.); бібліографічні описи	2
Тема 12.	За офіційним ресурсом UNIMA скласти перелік чинних профільних комісій із зазначенням мети кожної та одного актуального проєкту; визначити, до якої комісії доцільно звернутися з проєктом української кафедри, і обґрунтувати вибір.	Структурована довідка (1 с.)	2
Тема 13.	Скласти анотовану бібліографію з п’яти позицій польського лялькового театрознавства (щонайменше три різні автори) з коротким описом предмета кожної праці та позначкою про доступність тексту.	Анотована бібліографія (1 с.) за ДСТУ 8302:2015	2
Тема 14.	Підготувати власне дослідження до підсумкового семінару: сформулювати проблему, зібрати джерельну базу (не менше 10 позицій, з них щонайменше 4 іншомовні), побудувати періодизацію або структурну модель явища, проаналізувати дві-три вистави, сформулювати висновок про місце явища в сучасному лялькову процесі, підготувати презентацію.	Дослідницька довідка (3–4 с.) + презентація (12–15 слайдів)	4

Критерії оцінювання самостійної роботи

Критерії оцінювання	**Кількість балів**
Аналітичний огляд, аналітична записка, есе: аналіз побудований за заявленими параметрами і спирається на конкретний сценічний матеріал (епізоди названі, за потреби – з таймкодами); виокремлені прийоми пояснені з боку їхньої драматургічної функції, а не описані переліком; висновок сформульований і випливає з наведених спостережень; додана схема (розкадровка, мізансцена) чи таблиця операцій читабельна, підписана і відповідає описаному в тексті епізоду. Критичний огляд і аналітична довідка: опрацьовано весь заявлений обсяг матеріалу; в критичному огляді власна позиція сформульована окремо і аргументована, а не підмінена переказом чужих методик; в аналітичній довідці показники пораховані, таблиця зіставна між сезонами, а тези висновку випливають саме з цих показників. Кейс-аналіз і порівняльна довідка: вибір другого прикладу або другого об'єкта порівняння обґрунтований; порівняння ведеться за єдиним набором параметрів для обох випадків; зафіксовано і подібність, і відмінність; висновок про переносність досвіду конкретний, а не декларативний. Інституційна і структурована довідка: усі запитані позиції заповнені й підтверджені посиланням на джерело; термінологічні розбіжності зафіксовані точно; аргументований власний вибір там, де його вимагає завдання. Анотований опис і анотована бібліографія: дотримано кількість позицій і вимогу щодо різних авторів; бібліографічні описи оформлені за ДСТУ 8302:2015 без помилок; анотація передає предмет праці, а не переказує назву; зазначено доступність тексту; зіставлення видань доведене до висновку про різницю редакційних пріоритетів. Дослідницька довідка і презентація (тема 14): проблему сформульовано; джерельна база відповідає вимозі за обсягом і часткою іншомовних джерел; періодизація чи структурна модель обґрунтована; аналіз вистав спирається на матеріал; висновок відповідає на поставлену проблему; презентація структурована й читабельна.	4-2
Аналітичний огляд, аналітична записка, есе: аналіз ведеться, але частина параметрів пропущена або підмінена переказом змісту вистави; прийоми названі без пояснення функції; висновок загальний; схема або таблиця подана формально чи не узгоджена з текстом. Критичний огляд і аналітична довідка: опрацьовано більшу частину матеріалу; власна позиція заявлена, але не аргументована; показники пораховані вибірково або тези висновку не спираються на них. Кейс-аналіз і порівняльна довідка: порівняння фрагментарне або ведеться за різними параметрами для різних об'єктів; вибір другого прикладу не обґрунтований; висновок не випливає із зіставлення. Інституційна і структурована довідка: частину позицій не заповнено або заповнено без посилання на джерело; власний вибір заявлений, але не аргументований. Анотований опис і анотована бібліографія: кількість позицій або вимогу щодо авторів витримано частково; в описах є порушення ДСТУ 8302:2015; анотації дублюють назву; зіставлення видань зупинилось на описі. Дослідницька довідка і презентація (тема 14): проблема сформульована нечітко або підмінена темою; джерельна база неповна чи без іншомовних позицій; аналіз вистав описовий; висновок не пов'язаний із проблемою.	1
Роботу не подано у визначений термін або подано роботу, що не відповідає завданню: відсутній аналіз за заявленими параметрами, немає посилань на опрацьований матеріал, текст є компіляцією джерел без авторського внеску або	0

відтворює чужу роботу.	

Відповідно до Положення про порядок визнання результатів навчання, здобутих у процесі формальної, неформальної та/або інформальної освіти Університету, здобувач має право зарахувати результати навчання, якщо вони підтверджені офіційними документами (дипломом, сертифікатом, свідоцтвом тощо). Це можуть бути результати, отримані під час участі в онлайн чи очних курсах, програмах обміну, конференціях, тренінгах, семінарах, лекціях, майстер-класах, літніх чи зимових школах, бізнес-школах, стажуваннях та інших освітніх заходах.

У межах цієї дисципліни здобувач може подати документи для визнання результатів неформальної освіти за окремими темами. Якщо такі результати підтверджені сертифікатом чи іншим документом, вони зараховуються як виконання завдань для самостійної роботи.

Освітні курси, за проходження яких можна отримати перезарахування, знаходяться на платформі:

- Prometheus
- EdEra
- Coursera

7. Форми проведення контролю та критерії оцінювання

Оцінювання рівня знань здобувачів включає поточний і підсумковий контроль. Поточний контроль має на меті оцінити роботу здобувачів за всіма видами аудиторної роботи (лекції, семінарські заняття) та відображає поточні навчальні досягнення здобувачів в освоєнні програмного матеріалу дисципліни. Підсумковий (семестровий) контроль є інтегрованою оцінкою засвоєння знань здобувачів у вигляді семестрового екзамену.

При викладанні дисципліни використовуються такі методи контролю:

поточний контроль **(*ПК*)** - включає диференційований та об'єктивний облік результатів освітньої діяльності здобувачів щодо засвоєння теоретичних знань (усне опитування, обговорення проблемних питань тощо) та уміння практичного вирішення завдань на семінарських заняттях та під час самостійної роботи здобувачів. Поточний контроль передбачає максимально - 60 балів;

підсумковий семестровий контроль **(*ПСК*)** – екзамен, за підсумками роботи в семестрі (за результатами поточного контролю).

Орієнтовний перелік питань до екзамену

1. Авторський театр Невілла Трантера: від рукавичкової ляльки Панча і Джуді й кабаре до вечірнього репертуару для дорослого глядача
2. Відкрита присутність виконавця поряд з вивідною лялькою як драматургічний прийом: за яких умов глядач приймає подвійну природу персонажа
3. Метод Дуди Пайви: хореографічний досвід, навчання в Невілла Трантера, поняття Object Score
4. Гібридна лялька в сучасному театрі: розподіл ваги, імпульсу і фокусу між тілом виконавця і лялькою; відокремлення ляльки як драматургічна подія

5. Політичний театр Аріеля Дорона: від роботи на телебаченні до вистави «Пластикові герої»

6. Театр об’єктів як інструмент соціальної критики: як побутовий предмет набуває значення політичного знака

7. Тотальний театр Йяель Рассулі: мультижанровість і мультивиразність як засади авторського театру

8. Історична пам’ять і «незручні теми» в театрі ляльок: засоби та етичні межі (на прикладі вистави «Дім біля озера»)

9. Театр «Геліос»: шлях Барбари Кьолінг і Міхаеля Лурзе, театр об’єктів і театр матеріалів, теми інклюзії, фестиваль «Яскраве пробудження»

10. Фактура матеріалу як драматургічний ресурс: чи можлива драматургія без наративу

11. Фріц Вортельман і термін «фігуративний театр»: причини, передумови, наслідки

12. Форум ФІДЕНА: історія, фестивальна й освітня діяльність, віртуальний музей «Puppets 4.0»; фестивальний відбір як мистецьке висловлювання

13. Шарлевіль-Мезьєр як центр лялькарства: Жак Фелікс, фестиваль, Маргарета Нікулеску; інституційна історія до Міжнародного лялькового полюсу імені Жака Фелікса

14. Модель вищої мистецької освіти лялькаря в ESNAM: принцип набору, цикл навчання, запрошені майстри, зв’язок школи з дослідницьким центром і фестивалем

15. Фабриціо Монтеккі і театр «Джокко Віта»: тіньова лялька як предмет аналізу майстра, педагогічна робота в ESNAM

16. Технологія тіньового екрана як драматургія: типи екранів і джерел світла, масштабування фігури, поєднання тіні з живим планом

17. Прикладний театр і лялькотерапія: етимологія термінів, цільові групи, формати роботи

18. Прикладне лялькарство в міжнародному полі: профільна комісія UNIMA, міжнародні проєкти; межа професійної компетенції лялькаря (тема 9).

19. Фестиваль WONDER у Сількеборгу: історія створення, засновники, ідейно-естетична платформа і структура

20. Фестиваль як інструмент міжнародної промоції театру ляльок: як фестивальний відбір впливає на виробничу логіку театру

21. Фахова періодика театру ляльок (Manip, Teatr Lalek, Double, Anderes Theater, Puppetry International): історія видань і редакційні пріоритети

22. Жанри театральної критики у фаховій періодиці театру ляльок і словник опису новітніх гібридних форм

23. UNIMA як міжнародна громадська організація: структура, національні центри, профільні комісії та їхні місії

24. Міжнародна співпраця через профільні комісії UNIMA: механізми участі й ресурси для української кафедри та українського театру ляльок

25. Польське лялькове театрознавство: провідні дослідники, напрями і видання

26. Методологічний каркас дослідження театру ляльок – об’єкт і предмет, джерельна база, періодизація, критерії оцінки вистави – на прикладі праць польських дослідників

27. Як будується дослідження явища сучасного театру ляльок: проблема, джерельна база, періодизація або структурна модель, аргументація висновку – на прикладі однієї з праць основної літератури

28. Новизна в сучасному театрі ляльок: за якими критеріями її визначають і чи достатньо наявного фахового словника, щоб її описати

Критерії оцінювання відповіді на теоретичне питання	
Критерії оцінювання	**Бали**
Питання розкрито повно і системно: явище розглянуто в історичному та інституційному контексті, з конкретними прикладами вистав, митців, театрів і подій і з називанням джерел курсу; фахова термінологія вживається точно; на додаткові питання здобувач відповідає вільно.	40–34
Питання розкрито переважно повно, приклади наведено, але окремі положення подано без контексту або з поодинокими неточностями в датах, іменах чи назвах; на додаткові питання здобувач відповідає після уточнень або не відповідає на одне з них.	33–27
Відповідь фрагментарна – основне розуміння питання є, але є одна чи кілька ознак: явище описано без зв’язків і контексту; приклади поодинокі або недоречні; є суттєві помилки в датах, іменах чи термінах; на додаткові питання здобувач не відповідає навіть після уточнень.	26–20
Відповідь не розкриває питання: здобувач називає окремі імена чи факти, але не орієнтується в явищі, плутає митців, інституції чи форми театру.	19–1
Відповіді немає.	0

8. Розподіл балів, які отримають студенти

1 курс / 1 семестр

За результатами роботи															**Сума балів**
	Т1	**Т2**	**Т3**	**Т4**	**Т5**	**Т6**	**Т7**	**Т8**	**Т9**	**Т10**	**Т11**	**Т12**	**Т13**	**Т14**	екзамен
самостійна робота	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	4	100
семінари		6				6					6		6	6	
екзамен	40														

Шкала відповідності оцінок

Оцінка за стобальною шкалою	**Оцінка за шкалою ECTS**	**Значення оцінки**	**Рівень компетентності**
90 – 100	**A**	**Відмінно** – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу з можливими незначними недоліками	Високий (творчий)

82 – 89	**B**	**Дуже добре** – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок	Достатній (конструктивно-варіативний)
74 – 81	**C**	**Добре** – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок	
64 – 73	**D**	**Задовільно** – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності	Середній (репродуктивний)
60 – 63	**E**	**Достатньо** – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)	
35 – 59	**FX**	**Незадовільно з можливістю повторного складання** – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання	Низький (рецептивно-продуктивний)
0 – 34	**F**	**Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу** – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни	

9. Рекомендована література

Основна

1. Бучма-Бернацька О., Погребняк М. Театр об'єкту як сценічна тенденція перформативного повороту в мистецтві ігрової ляльки. ART-platFORM. 2025. Т. 11, № 1. С. 263–283. DOI: 10.51209/platform.1.11.2025.263-283.

2. Вашкель Г. Театр ляльок у Польщі / пер. з пол. Ю. Білинської, Я. Партоли. Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти. 2018. Вип. 51. С. 164–179. DOI: 10.34064/khnum1-51.09.

3. Іванова-Гололобова Д. Figurentheater – термін, що легітимізував статус театру ляльок у Німеччині. Вісник Львівського університету. Серія мистецтвознавство. 2025. Вип. 26. С. 151–165. DOI: 10.30970/vas.26.2025.151-165.

4. Перселл-Гейтс Л., Сміт М. Прикладне лялькове мистецтво: спільноти, ідентичності, трансгресії : [пер. з англ.]. Філософія та гуманізм. 2023. Вип. 1(17). С. 71–77. URL: https://philhum.odessit.info/uploads/Fil_Hum_17.pdf (дата звернення: 13.06.2025).

Роса-Лаврентій С. Комунікація українського театру ляльок з дітьми та підлітками в часі війни та про війну. Філософія та гуманізм. 2023. Вип. 1(17). С. 30–35. URL: https://philhum.odessit.info/uploads/Fil_Hum_17.pdf (дата

1. звернення: 13.06.2025).

2. Щукіна Ю. Відображення досвіду російсько-української війни у постановках театрів ляльок України 2022–2023 років. Філософія та гуманізм. 2023. Вип. 1(17). С. 40–49. URL: https://philhum.odessit.info/uploads/Fil_Hum_17.pdf (дата звернення: 13.06.2025).

3. Щукіна Ю. Процеси оновлення художньої мови театру анімації в другій половині XX – на початку XXI століття : навч.-метод. посібник. Харків :

Колегіум, 2023. 280 с. : іл. URL: https://repo.num.kharkiv.ua/handle/num/601 (дата звернення: 13.06.2025).

Bell E. Vom Werden und Vergehen : über die Arbeit des Helios Theaters / Red.: M. Springer, B. Kölling, A. Pechtl, M. Lurse, A.-S. Zimniak ; Hrsg.: Kunststiftung NRW. Hamm : Helios Theater, 2014. URL: https://www.helios-theater.de/fileadmin/datensammlung/dateien/Theater_fuer_die_Allerkleinsten/Text_Erpho_Bell_Vom_Werden_und_Vergehen.pdf (дата звернення: 13.06.2025).

Burger F. „Ein Anti-Kriegs-Stück“ – Kriegsdarstellungen in Plastic Heroes (Ariel Doron) und Count to One (Yase Tamam). denkste: puppe / just a bit of: doll (de:do). 2018. Nr. 1 : Puppen in Bedrohungsszenarien. S. 14–21. URL: https://dspace.ub.uni-siegen.de/handle/ubsi/1321 (дата звернення: 13.06.2025).

1. Burgholzer L. L’acteur hors de lui : considérations sur les formations de marionnettistes (XXe–XXIe siècles). Double jeu. 2025. № 22. P. 55–67. DOI: 10.4000/155qu.

2. Haverty K. Making a Difference through Advocacy and Action : a Councilor’s Account of the 22nd UNIMA Congress. Puppetry International. 2016. Special Anniversary Tribute. P. 5–8. URL: https://www.unima-usa.org/s/40b-PI-SPECIAL-ANNIVERSARY-TRIBUTE.pdf (дата звернення: 13.06.2025).

3. Jensen C. Dukkemagi i november. Teateravisen. 2024. 11 nov. URL: https://teateravisen.dk/dukkemagi-i-november/ (дата звернення: 13.06.2025).

4. Montecchi F. Creation processes in contemporary shadow theatre. Móin-Móin : Revista de Estudos sobre Teatro de Formas Animadas. 2019. Vol. 2, no. 21. P. 293–306. DOI: 10.5965/2595034702212019293.

5. Montecchi F. Oltre lo schermo : riflessioni in forma di appunti per un teatro d’ombre contemporaneo. Móin-Móin : Revista de Estudos sobre Teatro de Formas Animadas. 2007. Vol. 2, no. 4. P. 81–90. DOI: 10.5965/2595034702042007081.

6. Paiva D. Quando o objeto ganha memória. Móin-Móin : Revista de Estudos sobre Teatro de Formas Animadas. 2017. Vol. 1, no. 17. P. 40–57. DOI: 10.5965/2595034701172017040.

7. Piochaud S. La revue Puck : la recherche au service d’un art. Skén&graphie. 2014. № 2. P. 193–202. DOI: 10.4000/skenegraphie.1158.

8. Piragibe M. Reflexões sobre o teatro de animação na contemporaneidade. Móin-Móin : Revista de Estudos sobre Teatro de Formas Animadas. 2007. Vol. 2, no. 4. P. 189–204. DOI: 10.5965/2595034702042007189.

9. Puppetry in the 21st Century : Reflections and Challenges / ed. by M. Wiśniewska, K. Suszczyński. Białystok : The Aleksander Zelwerowicz National Academy of Dramatic Art in Warsaw, Branch Campus in Bialystok, 2019. 230 p. URL: https://atb.edu.pl/wp-content/uploads/2019/10/Puppetry_in_the_21st_Century_e-book.pdf (дата звернення: 13.06.2025).

10. Sissenich N. In stories told through puppets, haunting tales of generational trauma : with ‘Paper Cut’, Israeli artist Yael Rasooly has found a way to heal herself – and her audiences. The Forward. 2023. 1 Aug. URL: https://forward.com/culture/555715/yael-rasooly-puppet-fringe-festival-nyc-israeli-artist-jewish-holocaust-trauma/ (дата звернення: 13.06.2025).

11. Smith M. Applied Puppetry – Principles and Practices. Applied Puppetry in Education, Development, and Therapy : Theory and Practice / ed. L. Kroflin, co-ed. M. Amsden. Osijek : Academy of Arts and Culture in Osijek ; Charleville-Mézières : UNIMA Education, Development and Therapy Commission, 2022. P. 13–28. URL: http://www.uaos.unios.hr/wp-content/uploads/2022/02/Applied-Puppetry-FINAL-za-web.pdf (дата звернення: 13.06.2025).

12. Tęcza – mały wielki teatr : monografia naukowa z okazji jubileuszu 75-lecia Państwowego Teatru Lalki Tęcza w Słupsku / red. nauk. K. Suszczyński. Słupsk : Państwowy Teatr Lalki Tęcza ; Białystok : Akademia Teatralna im. A. Zelwerowicza w Warszawie, Filia w Białymstoku, 2022. 224 s. URL: https://atb.edu.pl/wp-content/uploads/2022/09/Tecza%20-%20ma%C5%82y%20wielki%20teatr.pdf (дата звернення: 13.06.2025).

13. Waszkiel M. Duda Paiva. Teatr Lalek. 2021. Nr 1 (143). S. 7–12. URL: https://www.teatrlalek-pismo.pl/2021/03/duda-paiva-marek-waszkiel.html (дата звернення: 13.06.2025).

14. Waszkiel M. Neville Tranter. Teatr Lalek. 2023. Nr 1 (151). S. 7–13. URL: https://www.teatrlalek-pismo.pl/2023/09/neville-tranter-marek-waszkiel.html (дата звернення: 13.06.2025).

Додаткова

1. Вознесенська О. Лялькотерапія: особливості та ризики використання ляльки в терапії. Простір арт-терапії. 2018. Вип. 1 (23). С. 12–25. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/711982/ (дата звернення: 13.06.2025).

2. Зінов’єва Т. Вертепний театр ляльок як український культурний ген супротиву російській агресії: персонаж Москаль. Філософія та гуманізм. 2023. Вип. 1(17). С. 58–65. URL: https://philhum.odessit.info/uploads/Fil_Hum_17.pdf (дата звернення: 13.06.2025).

3. Іванова-Гололобова Д. Авторські моделі осмислення специфіки театру ляльок. Актуальні питання гуманітарних наук. 2022. Вип. 56, т. 1. С. 70–80.

4. Іванова-Гололобова Д. Метаморфози австрійсько-німецького лялькового героя Касперля – від одомашнення до інструменту пропаганди. Вісник Львівського університету. Серія мистецтвознавство. 2025. Вип. 27. С. 264–277. DOI: 10.30970/vas.27.2025.264-277.

5. Лаврентій Р., Роса-Лаврентій С. Український театр ляльок у контексті міжвоєнної культури Львова. Вісник Львівського університету. Серія мистецтвознавство. 2025. Вип. 26. С. 133–150. DOI: 10.30970/vas.26.2025.133-150.

6. Неупокоєв Р. Онтологія мистецтва ігрової ляльки як культурне втілення специфічних засобів виразності. Науковий вісник Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого. 2018. Вип. 23. С. 27–34. DOI: 10.34026/1997-4264.23.2018.216649.

7. Рудая Д. Візуальна складова образної системи вистави театру ляльок (на прикладі постановок Київського муніципального академічного театру ляльок на лівому березі Дніпра). Науковий вісник Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого. 2024. Вип. 35. С. 89–97. DOI: 10.34026/1997-4264.35.2024.318079.

8. Сільченко Т. Проблема поєднання пластики ляльки і слова в процесі навчання. Науковий вісник Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого. 2020. Вип. 26. С. 180–184. DOI: 10.34026/1997-4264.26.2020.202689.

9. Титаренко Я. Застосування засобів виразності театру ляльок і театру об'єкту у виставах за творами Ліни Костенко. Вісник Львівського університету. Серія мистецтвознавство. 2024. Вип. 25. С. 159–168. DOI: 10.30970/vas.25.2024.159-168.

10. Astles C. Walk in / walk as my shoes : Puppetry and prosocial empathy in healthcare. Journal of Applied Arts & Health. 2020. Vol. 11, no. 1. P. 29–47. DOI: 10.1386/jaah_00016_1. Авторська версія: URL: https://repository.cssd.ac.uk/id/eprint/1550/ (дата звернення: 13.06.2025).

11. Astles C., Fisher E., Purcell-Gates L., Sextou P. Broken Puppet Symposia. Journal of Applied Arts & Health. 2020. Vol. 11, no. 1. P. 200–207. DOI: 10.1386/jaah_00037_5. Авторська версія: URL: https://newman.repository.guildhe.ac.uk/id/eprint/17294/1/NU0122.pdf (дата звернення: 13.06.2025).

12. Fritz Wortelmann – ein Leben für das Figurentheater : [біографічна хроніка] / Deutsches Forum für Figurentheater und Puppenspielkunst. URL: https://www.fidena.org/programm/fritz-wortelmann-preis/fritz-wortelmann-biographie/mn_46272 (дата звернення: 13.06.2025).

13. Jensen C. Tjekket dukketeater… Teateravisen. 2015. 12 okt. URL: https://teateravisen.dk/tjekket-dukketeater/ (дата звернення: 28.08.2026).

14. Kopania K. Filozoficzne aspekty teatru lalek. Teatr Lalek. 2014. Nr 1 (115). S. 44–47. URL: https://www.teatrlalek-pismo.pl/2020/05/filozoficzne-aspekty-teatru-lalek-kamil.html (дата звернення: 13.06.2025).

15. Markovits A. Puppet Therapy and Traumatic Memory in Post-dictatorship Chile. Applied Puppetry in Education, Development, and Therapy : Theory and Practice / ed. L. Kroflin, co-ed. M. Amsden. Osijek : Academy of Arts and Culture in Osijek ; Charleville-Mézières : UNIMA Education, Development and Therapy Commission, 2022. P. 207–228. URL: http://www.uaos.unios.hr/wp-content/uploads/2022/02/Applied-Puppetry-FINAL-za-web.pdf (дата звернення: 13.06.2025).

16. Maubert O. Puppet and Dancer, Choreography of Object-body : Meeting, Control and Vertigo. Puppetry in the 21st Century : Reflections and Challenges / ed. by M. Wiśniewska, K. Suszczyński. Białystok : The Aleksander Zelwerowicz National Academy of Dramatic Art in Warsaw, Branch Campus in Bialystok, 2019. P. 38–53. URL: https://atb.edu.pl/wp-content/uploads/2019/10/Puppetry_in_the_21st_Century_e-book.pdf (дата звернення: 13.06.2025).

17. Molnar S. Transforming lives through art and creation : an interview with Yael Rasooly. Szegedify. 2023. 27 Apr. URL: https://www.szegedify.com/feature/2023/4/27/transforming-lives-through-art-and-creation-an-interview-with-yael-rasooly (дата звернення: 13.06.2025).

18. Montecchi F. Alla ricerca di un’identità : riflessioni sul teatro d’ombre contemporaneo. Móin-Móin : Revista de Estudos sobre Teatro de Formas Animadas. 2012. Vol. 1, no. 9. P. 36–43. DOI: 10.5965/2595034701092012036.

19. Montecchi F. Tracing Shadows : On the Shadow Theatre Trail. Critical Stages/Scènes critiques. 2019. No. 19. URL: https://www.critical-stages.org/19/tracing-shadowson-the-shadow-theatre-trail/ (дата звернення: 13.06.2025).

20. Orenstein C. Our Puppets, Our Selves: Puppetry’s Changing Paradigms. Mime Journal. 2017. Vol. 26. P. 91–110. URL: https://scholarship.claremont.edu/mimejournal/vol26/iss1/12 (дата звернення: 13.06.2025).

21. Saint-Pierre C. Plastic Heroes : Haut les mains. JEU Revue de théâtre. 2017. 3 nov. URL: https://revuejeu.org/2017/11/03/plastic-heroes-haut-mains/ (дата звернення: 13.06.2025).

22. Smith M., Rozova T., Borodina N., Ovcharenko T. Puppetry in the Face of War : A Study of the Odesa Puppet Theatre Project. Puppetry International Research. 2025. Vol. 2, no. 1. URL: https://pirjournal.commons.gc.cuny.edu/2025/03/30/puppetry-in-the-face-of-war-a-study-of-the-odesa-puppet-theatre-project/ (дата звернення: 13.06.2025).

23. Suszczyński K. Witkacy na wrocławskich scenach lalkowych. Pamiętnik Teatralny. 2017. T. 66, z. 1/2. S. 165–198. DOI: 10.36744/pt.1207.

24. Tranter N. Teatr lalek to nie futbol : [rozmowa] / rozm. A. Drwięga. Teatr Lalek. 2016. Nr 3–4. URL: https://www.teatrlalek-pismo.pl/2021/01/teatr-lalek-to-nie-futbol-z-nevillem.html (дата звернення: 13.06.2025).

25. Waszkiel H. Obrazowanie teatralne – lalki, formy, animanty. Bibliotekarz Podlaski. 2018. Nr 3 (40). S. 149–158. DOI: 10.36770/bp.90.

26. Waszkiel M. Lalkarz Jurkowski (1927–2016). Pamiętnik Teatralny. 2016. T. 65, z. 1/2. S. 305–317. DOI: 10.36744/pt.1977.

27. Wiśniewska M. Dziecko – performer w teatrze. Teatr Lalek. 2013. Nr 4 (114). S. 11–18. URL: https://www.teatrlalek-pismo.pl/2020/05/dziecko-performer-w-teatrze-marzenna.html (дата звернення: 13.06.2025).

Інформаційні ресурси

1. Лялькарство перед обличчям війни : матеріали семінару. Філософія та гуманізм. 2023. Вип. 1(17). URL: https://philhum.odessit.info/uploads/Fil_Hum_17.pdf (дата звернення: 28.08.2026).

2. Ariel Doron : офіційний сайт. URL: https://www.arieldoron.com (дата звернення: 28.08.2026). Тизери вистав («Plastic Heroes» та ін.) – YouTube-канал Ariel Doron. URL: https://www.youtube.com/@Achabri (дата звернення: 13.06.2025).

3. Call for Members & Volunteers – UNIMA Applied Puppetry Commission. BrUNIMA – British UNIMA : [сайт]. 10.09.2025. URL: https://www.unima.org.uk/p/call-for-members-and-volunteers-unima (дата звернення: 13.06.2025).

4. double : Magazin für Puppen-, Figuren- und Objekttheater : [сайт] ; анотації номерів 1–53 (2004–2026), записи дискусій double-Diskurs. URL: https://double-theatermagazin.de/ (дата звернення: 13.06.2025).

5. Duda Paiva Company : офіційний сайт ; сторінка «Our technique: Object Score». URL: https://dudapaiva.com/en/our-technique/ (дата звернення: 28.08.2026). Відео компанії (документальний фільм, відео семінарів Object Score, фрагменти вистав) – канал Vimeo. URL: https://vimeo.com/dudapaivacompany (дата звернення: 13.06.2025).

6. Festival of Wonder : Silkeborg Internationale Dukketeaterfestival : офіційний сайт (програми минулих фестивалів, відео). URL: https://festivalofwonder.dk (дата звернення: 13.06.2025). Відео фестивалів 2015–2026 – YouTube-канал Festival of Wonder. URL: https://www.youtube.com/@festivalofwonder3948 (дата звернення: 13.06.2025).

7. Fidena – Deutsches Forum für Figurentheater und Puppenspielkunst : [сайт] ; розділ «Geschichte». URL: https://www.fidena.de/de/geschichte (дата звернення: 13.06.2025).

8. HELIOS Theater : офіційний канал Vimeo ; повний запис вистави «Erde, Stock und Stein» (28 хв). URL: https://vimeo.com/853683405 (дата звернення: 13.06.2025).

9. HELIOS Theater Hamm : офіційний сайт ; розділи «Konzept», «Theater für die Allerkleinsten», «Archiv», сторінки фестивалю «hellwach». URL: https://www.helios-theater.de (дата звернення: 13.06.2025).

10. Manip : le journal de la marionnette / THEMAA. Paris, 2005– . ISSN 1772-2950 ; архів № 1–82 (2005–2025) у вільному доступі. URL: https://www.themaa-marionnettes.com/sur-letagere/manip-le-journal-de-la-marionnette/ (дата звернення: 13.06.2025).

11. Neville Tranter – Stuffed Puppet Theatre : офіційний YouTube-канал ; повний запис вистави «UBU» (1 год 04 хв), фільм ARTE «His Master’s Voice» (26 хв), фрагменти вистав. URL: https://www.youtube.com/@nevilletranter (дата звернення: 13.06.2025).

12. Pôle International de la Marionnette – Jacques Félix : [сайт] ; розділи «Histoire», «ESNAM». URL: https://marionnette.com/le-pole/histoire/ (дата звернення: 13.06.2025).

13. Portail des Arts de la Marionnette : [сайт]. URL: https://www.artsdelamarionnette.eu/ (дата звернення: 13.06.2025).

14. Puppet Therapy School Barcelona : [сайт] / A. Markovits, P. Fernández. URL: https://puppettherapybcn.com/ (дата звернення: 13.06.2025).

15. Puppetry International : архів номерів 1–48 (1994–2020) у вільному доступі / UNIMA-USA. URL: https://www.unima-usa.org/pi-back-issues-non-members (дата звернення: 13.06.2025).

16. Puppetry International Research : рецензований журнал UNIMA-USA. ISSN 2994-7944. URL: https://pirjournal.commons.gc.cuny.edu/ (дата звернення: 13.06.2025).

17. Teatr Lalek : pismo poświęcone krytyce, dokumentacji, historii i teorii teatru lalek / POLUNIMA. ISSN 0239-667X. URL: https://www.teatrlalek-pismo.pl/ ; архів номерів 1982–2013: URL: https://polunima.pl/teatr-lalek/ (дата звернення: 13.06.2025).

18. Teatro Gioco Vita : офіційний сайт ; розділ «Ombre» – історія й вистави театру тіней. URL: https://www.teatrogiocovita.it/ombre/ (дата звернення: 13.06.2025). Трейлери вистав – канал Teatro Gioco Vita на Vimeo. URL: https://vimeo.com/teatrogiocovita (дата звернення: 28.08.2026).

19. The House by the Lake : програма вистави / Yael Rasooly, Yaara Goldring ; Hazira Performance Art Arena. Chicago International Puppet Theater Festival. URL: https://chicagopuppetfest.org/house-by-the-lake-program/ (дата звернення: 13.06.2025).

20. Union Internationale de la Marionnette (UNIMA) : [сайт] ; розділ «Commissions». URL: https://www.unima.org/en/commission/ (дата звернення: 13.06.2025).

21. Yael Rasooly : офіційний сайт. URL: https://www.yael-rasooly.com (дата звернення: 13.06.2025). Фрагмент вистави «The House by the Lake» – YouTube-канал Yael Rasooly. URL: https://www.youtube.com/watch?v=8R-NwazKp0Q (дата звернення: 13.06.2025).